

Warszawa, dnia 17 sierpnia 2017 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT PRAWNY I POSTĘPOWAŃ PRZED
TRYBUNAŁEM KONSTITUCYJNYM

RCL.DPPTK.590.20/2017

INFORMACJA O WYROKU
TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO
Z DNIA 20 CZERWCA 2017 R. O SYGN. AKT P 124/15¹⁾

I. Problem prawny

Problem konstytucyjny w niniejszej sprawie dotyczył możliwości kumulatywnego ponoszenia przez przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie usług transportowych odpowiedzialności za przestępstwo, określone w art. 271 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137, z późn. zm.); zwanej dalej „k.k.” oraz odpowiedzialności administracyjnej, przewidzianej w art. 92a ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1907, z późn. zm.); zwanej dalej „u.t.d.”. Art. 271 § 1 k.k. stanowi, że funkcjonariusz publiczny lub inna osoba uprawniona do wystawienia dokumentu, która poświadczona w nim nieprawdę co do okoliczności mającej znaczenie prawne, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Natomiast zgodnie z art. 92a ust. 1 u.t.d. podmiot wykonujący przewóz drogowy lub inne czynności związane z tym przewozem z naruszeniem obowiązków lub warunków przewozu drogowego, podlega karze pieniężnej w wysokości od 50 złotych do 10 000 złotych za każde naruszenie. Zatem umieszczenie w liście przewozowym i innych dokumentach danych i informacji niezgodnych ze stanem faktycznym (Załącznik Nr 3 l.p. 3.9 do u.t.d.), stanowi naruszenie, o którym mowa w art. 92a ust. 1 u.t.d. oraz jednocześnie wyczerpuje znamię poświadczenia nieprawdy w dokumencie przez osobę uprawnioną do jego wystawienia (art. 271 § 1 k.k.).

¹⁾ sentencja została ogłoszona dnia 24 czerwca 2017 r. w Dz. U. poz. 1214.

II. Wzorce kontroli

Zasada *ne bis in idem* (zakaz podwójnego karania) oraz zasada proporcjonalnej reakcji państwa na naruszenie prawa, wynikające z art. 2 Konstytucji.

III. Treść orzeczenia

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 271 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137, z późn. zm.) oraz art. 92a ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1907, 1935 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 708) w zakresie, w jakim dopuszczają stosowanie wobec tej samej osoby fizycznej, za ten sam czyn, który stanowi naruszenie obowiązków lub warunków przewozu drogowego opisane w lp. 3.9 załącznika nr 3 do ustawy o transporcie drogowym, odpowiedzialności za przestępstwo oraz kary pieniężnej, **są niezgodne** z zasadą *ne bis in idem* oraz zasadą proporcjonalnej reakcji państwa na naruszenie prawa wynikającymi z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W wyroku zauważono, że w swoim orzecznictwie Trybunał nie negował dopuszczalności funkcjonowania w prawie administracyjnym systemu kar finansowych – także równoległego wobec systemu kar za przestępstwa i wykroczenia. Granice dopuszczalności funkcjonowania kar pieniężnych poza systemem prawa karnego wyznacza jednak Konstytucja, w szczególności art. 2 Konstytucji, a zatem również wynikająca z tego przepisu zasada *ne bis in idem* oraz zasada proporcjonalnej reakcji państwa na naruszenie prawa.

Nawiązując do ugruntowanego w dotychczasowej linii orzeczniczej szerokiego rozumienia konstytucyjnej zasady *ne bis in idem* Trybunał Konstytucyjny zauważył, że zakaz podwójnego (wielokrotnego) karania obejmuje nie tylko sprawy i postępowania karne *sensu stricto*, lecz także niemające formalnokarnego charakteru, a wiążące się ze stosowaniem środków represyjnych, sprawy i postępowania karne *sensu largo*. Należy jednak pamiętać, że pociągnięcie tej samej osoby fizycznej do odpowiedzialności w dwóch różnych postępowaniach (administracyjnym i karnym) nie zawsze prowadzi do naruszenia zasady *ne bis in idem*. Naruszenie Konstytucji będzie miało miejsce wtedy, gdy w związku z tym samym czynem dojdzie do zastosowania wobec tej samej osoby dwóch lub więcej sankcji, które realizują ten sam cel – są reakcją na zamach na te same dobra objęte ochroną prawną.

Analizując przepisy stanowiące przedmiot kontroli w niniejszej sprawie Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że na ich tle istnieje realne ryzyko zbiegu odpowiedzialności administracyjnej oraz odpowiedzialności karnej *sensu stricto*. Zauważył jednocześnie,

że w przypadku kar pieniężnych stosowanych w następstwie naruszenia obowiązków i warunków przewozu drogowego ich represyjny charakter wynika z woli samego ustawodawcy. Co zostało szeroko uargumentowane w orzeczeniu, karę administracyjną, o której mowa w art. 92a ust. 1 u.t.d. należy zatem kwalifikować jako mającą charakter karny *sensu largo*. Ponadto Trybunał stwierdził tożsamość celów realizowanych przez środki prawne przewidziane w art. 92a ust. 1 u.t.d. oraz art. 271 § 1 k.k. Za cel ten uznano ochronę wiarygodności (prawdziwości) informacji zawartych w dokumentach. W związku z powyższym orzeczono o niezgodności art. 92a ust. 1 u.t.d. oraz art. 271 § 1 k.k. z zakazem podwójnego (wielokrotnego) karania (zasady *ne bis in idem*), wynikającego z art. 2 Konstytucji.

Jednocześnie Trybunał orzekł, że w sytuacji kumulatywnego stosowania art. 92a ust. 1 u.t.d. oraz art. 271 § 1 k.k., dochodzi do naruszenia konstytucyjnej zasady proporcjonalnej reakcji państwa na naruszenie prawa (art. 2 Konstytucji).

IV. Wskazówki dla prawodawcy

Trybunał Konstytucyjny nie zawarł w wyroku wprost wytycznych dla jego prawidłowego wykonania. Nie ulega jednak wątpliwości, że prawodawca powinien podjąć prace legislacyjne, w efekcie których doprowadzi do jednoznacznego wyeliminowania możliwości podwójnego ukarania tej samej osoby – na podstawie kumulatywnie stosowanych art. 271 § 1 k.k. oraz art. 92a ust. 1 u.t.d.

Piotr Ołdak
Wicedyrektor
Departamentu Prawnego i Postępowań przed
Trybunałem Konstytucyjnym
w Rządowym Centrum Legislacji

/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/